

PRESENTACIÓ

La V Jornada LitCat de grups de recerca de Literatura Catalana Contemporània es va celebrar el 30 d'octubre de 2020 per videoconferència, a causa de les restriccions de mobilitat i de reunió imposades per la pandèmia de covid-19. En aquesta edició, l'organització de la Jornada va córrer a càrrec del Grup de Literatura Catalana Contemporània (GLCC) de la Universitat de València i del Departament de Filologia Catalana d'aquesta mateixa Universitat.

El perfil temàtic a l'entorn del qual girava la Jornada era «Transformacions, imitacions i altres formes de reescriptura», una orientació que permetia explorar, des de les diferents metodologies de treball dels grups, tot el potencial de la reescriptura, entesa com a manifestació primordial de la literarietat. En la mesura que tota obra literària descansa sobre una tradició de textos, la seua genealogia arrela en un corpus immens, habitualment de manera inconscient; però, en la línia dels estudis hipertextuals, la proposta de les investigacions aplegades en el present volum es plantejava indagar en les recreacions deliberades d'obres, d'estils o de gèneres, entesos aquests darrers en un sentit ampli. Des de les traduccions -transformacions, en principi, estrictament formals- fins a les versions d'una mateixa obra, passant per les transformacions de textos previs o les imitacions de models de gènere, les adaptacions o les anàlisis comparatives, els treballs de recerca reunits ens acosten a una comprensió àmplia i aprofundida dels vincles entre obres, entre obra i tradició o entre cultures.

Una vegada més, la Jornada va congregat representants d'un bon nombre de grups, pertanyents a universitats d'arreu dels Països Catalans, des de Perpinyà fins a Alacant o les Illes Balears, i va permetre l'intercanvi d'enfocaments i metodologies de recerca diversos, en una reunió que té com a objectiu eixamplar perspectives, posar coneixe-

ments en comú i contribuir a integrar dins la comunitat de recerca en literatura contemporània els investigadors més joves, compartint espai i diàleg amb els més veterans. Com a resultat de la Jornada, aquest volum recull les aportacions d'investigadors de dotze grups de recerca, les quals passem a presentar breument.

Jaume Coll Mariné analitza, en el poemari *Aquest amor que no és u*, de Blanca Llum Vidal, les transformacions dels dos principals hipotextos que hi serveixen de punt de partida: el Càntic dels càntics i, sobretot, *Ce sexe qui n'en est pas un*, de Luce Irigaray, per a explicar la forma com la poeta catalana els fa seus i els adapta, amb una obertura del discurs amorós que se situa en un context de pensament *queer*. Ramon X. Rosselló obre l'enfocament hipertextual per a incloure també la relació d'imitació. En primer lloc, ens aproxima a les lectures que s'han fet d'*Aigües encantades*, de Joan Puig i Ferrer i, en segon lloc, fa una aportació a la concreció o delimitació de l'hipotext (o hipotextos) d'aquesta peça teatral: el teatre d'idees, el model ibsenià o obres concretes d'Ibsen, com ara *Un enemic del poble* o *Casa de nines*. Aquest acostament, així mateix, ens mostra les dificultats que es troben a l'hora d'abordar les relacions d'imitació quant a la delimitació dels hipotextos, assumpte que acostuma a ser més senzill quan ens enfrontem a la pràctica de la transformació.

Emili Samper i Estel Aguilar coincideixen en l'estudi de reescriptures literàries que transformen materials llegendaris o històrics de tradició oral. Samper, especialista en la recerca sobre literatura popular catalana, estudia la narrativa de Josep Iglésies i Fort basada en la reelaboració literària de tradicions i llegendes a partir de fonts orals i, en concret, se centra en la part dedicada al subgènere de les llegendes de creences (*belief legends*), amb una atenció preferent a les llegendes de tresors i a les llegendes d'encantades. Estel Aguilar, per la seua banda, focalitza el seu treball en un dels representants de la Renaixença rossellonesa, Josep Bonafont (1854-1935), conegut amb el pseudònim Lo Pastorellet de la Vall d'Arles, i en la seua obra *Ays. Elegías catalanas* (1887), un conjunt d'elegies que exalten el paisatge del Rosselló, entre les quals destaquen les que recreen hipotextos folklòrics, com llegendes o goigs.

L'opció triada per Carles Cortés és l'anàlisi comparativa que li permet rastrejar, d'una banda, els paral·lels entre Mercè Rodoreda i Henri Michaux i, de l'altra, fer un estudi contrastiu entre dues obres que tenen el jardí com a símbol de l'aïllament i de la transformació dels seus protagonistes: *Jardí vora el mar*, de l'escriptora catalana, i *Le jardin exalté*, de l'autor belga. Més referencial en Rodoreda, més mític en Michaux, el jardí esdevé en ambdues novel·les un testimoni de l'evolució dels personatges.

Xavier Pla ressegueix les versions de la *Història de la Segona República espanyola*, de Josep Pla: des del manuscrit català escrit en 1938 a Roma, revisat per Cambó a Montreux i mecanografiat per Adi Enderg a Abbazia, fins a la traducció al castellà publicada per Destino en 1940-1941, amb la intervenció correctiva d'Ignasi Agustí i la revisió de Joan B. Solervicens. Una transformació que converteix l'original llibre de guerra d'orientació propagandística en el llibre de postguerra dels guanyadors, amb el canvi de to, ara més de crònica que literari, i l'eliminació de la perspectiva catalanista, dels elogis a Cambó i de les referències a Catalunya.

Les traduccions, relacions hipertextuals que transformen la forma de l'hipotext i, inevitablement, arrossegueu altres transformacions semàntiques, centren el treball de Carles Santacana. A partir de l'anàlisi de les principals col·leccions d'assaig d'Edicions 62 durant el franquisme (1962-1975), l'autor demostra que aquestes traduccions d'obres de referència del marxisme, del feminisme, de la contracultura, del pensament religiós o representatives de les innovacions en ciències socials van tenir un impacte en el món cultural coetani i van funcionar-hi com a eina de modernització cultural.

Elisabet Contreras i Mia Güell proposen dues interessants aplicacions de la reescriptura a l'àmbit didàctic. Contreras, en la línia de les investigacions en didàctica de la poesia del seu grup, proposa una investigació-acció en un context d'aula multidisciplinari. A partir de l'anàlisi d'un personatge literari, els estudiants havien de transformar-lo en un poema visual o objecte, seguint el model dels fregolismes de Joan Brossa, amb uns resultats que mostren paral·lelismes entre les creacions dels alumnes i les del poeta. I, en el treball conjunt de Mia Güell i Elisabet Contreras, es presenten dues propostes didàcti-

ques innovadores que proposen l'adaptació d'una obra clàssica, ja siga tradicional o literària. En el primer cas, es tracta de l'adaptació del Babau de Ribesaltes per a estudiants de català com a L2. En el segon cas, una adaptació d'un capítol de l'*Odissea* per a alumnes de P5, a càrrec d'estudiants del grau d'Educació Infantil. Totes dues pràctiques hipertextuals posen en relleu la valoració del paper dels clàssics en l'aprenentatge lingüístic i literari.

L'anàlisi contrastiva és el mètode d'anàlisi triat per Irene Mira per al seu treball; en concret, compara el concepte de «nomadisme» de Rosi Braidotti (2000) amb el d'«errància» en *Fugir era el més bell que teníem*, de Marta Marín-Dòmine (2019), a través de la narració en primera persona de les respectives històries i memòries familiars d'emigració i exili polític. Mira es proposa llegir la reescriptura de les experiències familiars des de l'òptica de la postmemòria a partir de la pregunta central que guia l'obra de Marín-Dòmine: es pot heretar l'exili?

Els articles amb què Josep Palau i Fabre s'inicia en la vida cultural catalana, apareguts majoritàriament als diaris *La Humanitat* i *La Publicitat* entre 1935 i 1938, centren el capítol de Pep Sanz Datzira, amb la lectura atenta d'un material dedicat a comentar novetats destacades del panorama literari, tant llibres originals en català com obres estrangeres traduïdes, i la seua relació amb alguns aspectes fonamentals de la construcció de la cultura catalana en aquest context, en una aproximació ben suggerent als primers interessos literaris de l'artista polifacètic que fou Palau i Fabre.

Maria Palmer tanca el volum amb un estudi de la violència, el dolor i la crueltat en l'obra d'Antònia Vicens, el qual s'inscriu en la línia de recerca de la teoria dels afectes. Palmer analitza el relat «Llençols brodats damunt l'herba»: el paper que hi juga l'emoció en la construcció de la individualitat i el que hi fa la violència en la seua dissolució, el funcionament de la reïficació i la projecció de l'emoció del subjecte en l'objecte literari.

En conjunt, els estudis reunits són una bona mostra de la vitalitat i de la diversitat d'enfocaments i de metodologies que fan servir els investigadors en literatura catalana contemporània, una diversitat enriquidora i plural que obre les perspectives del camp de recerca. I els

diferents grups d'investigació, amb trajectòries ben consolidades, sumen nous actius amb la incorporació de membres més joves que representen una aposta decidida de futur.

La Societat Catalana de Llengua i Literatura (IEC), amb l'impuls de les Jornades LitCat de grups de recerca de Literatura Catalana Contemporània, ha creat una infraestructura necessària per a afavorir la interrelació entre tots els professionals que treballem en aquesta àrea del coneixement filològic; el present volum posa a disposició del públic els resultats més immediats d'aquest espai d'intercanvi, però els efectes benèfics de la trobada van més enllà i sens dubte donaran altres fruits en iniciatives futures.

CARME GREGORI-RAMON X. ROSSELLÓ